

Oguz türkmenleriň gynyk boýy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Oguz türkmenleriň gynyk boýy OĞUZ TÜRKMENLER'IN KINIK BOYU

■ KINIK

Kınıklar, bilindiği üzere, Selçuklu hanedanını çıkarmış olan boydur. Halbuki bu boy Oğuz boylarının İslamiyetten önceki siyasi ve içtimai mevkilerine göre tanzim edilmiş olan Reşideddin'in listesinde en sonuncu şurada bulunmaktadır.

Kınıklar, bizim yer adlan cetvelinde 81 köy ile Kayı ve Avşardan sonra üçüncü sırada yer almışlardır. Bu yer adlarından pek mühim bir kısmının Anadolu'nun fethine katılmış Kınıklar'a ait olduğu şüphesizdir. Fakat bu boyun tarihi, Selçuklu hanedanını çıkarmak ve Anadolu'nun fethinde büyük bir rol oynamakla sona ermemiştir. Xm. yüzyılda Suriye'deki kalabalık Türkmen kümesi arasında yine bu boydan ehemmiyetli bir kolun bulunduğu görülüyor. Filhakika bu Türkmen kümesinin Üç-Ok kolunu başlıca Yüreğir, Kınık, Bayındır ve Salurlar oluşturuyorlardı. Bu Üç-Oklar, daha önce söylendiği gibi, Memlük ordusunun yanında Çukur-Ova'nın fethine katıldılar ve orada yurd tuttular. Bu suretle Çukur-Ova'daki en eski Türk halkının esası bu Üç-Oklu boylarından meydana gelmiştir.

Kınıklar, Yüreğirler gibi, Çukur-Ova'da geniş bir yerde yurd tuttular. Burası batıda Ceyhan ırmağından doğuda Gavur dağlarına dek uzanıyordu. Yani Kınıklar'ın yurdu bugünkü Ceyhan kazasının bir kısım toprakları ile Osmaniye kazasını içine alıyordu. Kınıklar'ın, Yüreğirler gibi, Üç-Okların ve Çukur-Ova bölgesinin en kuvveti! teşekküllerinden biri olduğunu biliyoruz. Fakat onların başındaki aileye dair bugüne kadar hiç bir bilgi edinilemedi.

1375 yılında Ermeni kralını Siste muhasara eden Türkmen beylerinden Ebu Bekir, pek muhtemel olarak Kınıklar'ın beyi idi.

Başta Ramazan-oğullarının Yüreğirleri olmak üzere Üç-Oklu

Türkmenler, Boz-Okklar gibi Memluk emirleri arasındaki mevki ve ihtiras mücadelesini fırsat büerek kendi çıkarlarına göre hareket etmeğe başladılar. Bunlar 1378'de üzerine gönderilen Temür-Bay kumandasındaki Memluk ordusunu perişan ettikten sonra Memluk hakimiyetini büsbütün üzerlerinden attılar.

783 (1381-1382) yılında Haleb valisi olan Yol-Boğa Üç-Okkları yeniden tabiiyet altına alabilmek için İlk tedbir olarak onlar arasında ihtilaf çıkarmaya girişti. Gerçekten Yol-Boğa bu tedbirinde muvaffak olmuş ve 785 (1383)'de Kınıklar Yüreğirler'e saldırmışlardı. Kınıklar bu hadiseden birkaç yıl sonra yanlarında Üç-Okklara mensup diğer bazı teşekküller olduğu halde Kadı Burhaneddin'in ülkesinde kargaşalıklar çıkardılar.

Fakat XVI. yüzyıldan itibaren bu Kınıklardan bir daha bahsedilmiyor. Onlar ne gibi bir sebeble siyasi ehemmiyetlerini kaybettiler? Şimdiki durumda bu sorunun cevabını vermek mümkün olmuyor.

■ Osmanlı fethinin ilk yıllarında Kınık yöresi beyi Göç-Eri oğlu:

Hamza Beğ idi. Bu beyin Kınıklardan olduğuna dair hiçbir bilgi yok ise de buna ihtimal verilebilir. Osmanlı hakimiyetinin ilk yıllarında Kınıkların toprağa bağlandıkları görülüyor. Aralarında pek az göçer ev vardı ki, bunların da sonradan başka yerlerden gelmiş olmaları muhtemeldir.

Kınıkların oturdukları yer XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar kendi adları ile anılan bir kaza idi. Fakat pek hayret edilir ki bugün Çukur-Ova'da Kınık kazasının yerini hiç bir kimse bilmemektedir. Kınık sadece yörenin değil aynı zamanda bir kale ve kasabanın da adı idi.

Kınık kalesinin, Toprak-Kalesi olduğu anlaşılıyor. Kasabaya gelince onun da kalenin kuzey ve doğusundaki yer olduğunu tahmin etmekteyiz. Bu kasaba 928 (1522) yılında iki mahalleden müteşekkil idi. Zamanla gelişen kasabanın mahalleleri 954 (1547) yılında beşe çıkmıştı. Hülâsa XVI. yüzyılda 75 köy ve ekinliği olan Kınık kazası pek mamur bir halde idi. Fakat

XVII. yüzyılda bu Kınık kazası, kasabası, köyleri ve ekinlikleri ile birlikte yok oldu. Öyle ki bugün ne Kınık kazasının, ne de Kınık köylerinden pek çoğunun yeri bilinmiyor.

■ XVI. Yüzyılda Kınık Oymakları

XVI. yüzyılda Haleb Türkmenleri, Ankara Yörükleri ile Aydındaki Karaca-Koyunlu topluluğu arasında bu adda bazı küçük oymaklar görülmektedir ki, bunların en ehemmiyetlisi Haleb Türkmenleri arasında bulunan oymaktır.

1. Haleb Türkmenleri:

Bu Türkmen topluluğu arasında yaşayan Kınık oymağı biraz önce kendisinden bahsettiğimiz Kınıklar'ın Kuzey-Suriye'de kalmış bir koludur. Bu Kınık topluluğu Kanununun ilk saltanat yıllarında üç kola ayrılmıştı. Bunlardan Kırım Kethüda'nın buyruğundaki birinci kolun 51, Hasan Kethüda'nın idaresindeki ikinci kolun 40, kethüdası söylenmeyen üçüncü kolun da yine 40 vergi nüfuslu olduğu görülüyor. H. Selim devrinde Kınıkların nüfusu bir misline yalan artarak 254'e çıkmıştır. Mezkur devirde onlar tek bir kethüdaya tabi idiler ki bu da yukarıda adı geçen Kırım Kethüda idi.

Kınıklar XVII. yüzyılın ortalarına kadar eski yaşayışlarını devam ettirmişlerdir. Saltan İbrahim devrinde onların Rum (Sivas) vilayetinde Aralık-Evi adlı bir yerde yaşadıkları görülüyor.

1104 (1692-1693) tarihinde Hama ve Humus sancaklarında yerleştirilen Türkmen oymakları arasında Kınık-Uşak adlı bir oymak da vardır. Bu oymak bahsini ettiğimiz Kınıkların yerleşmemiş bir kalıntısı veyahut başka bir oymak idi. Esasen Hama yöresine yerleştirilen bu oymağın 60 vergi nüfuslu küçük bir oymak olduğu anlaşılıyor.

2. Ankara:

Ankara Yörükleri arasındaki Kınık oymağı 123 vergi nüfuslu bir oymaktır. Bu Kınık oymağı Sifri Hisar (Sivri-Hisar) yöresinde

yaşamakta idi. Daha önce de birkaç defa işaret edildiği gibi, Ankara bölgesi Oğuz boylarına ait en fazla yer adları bulunan bölgelerin arasında yer alır. Bu yer adları XII. yüzyılda şöhretleri Horasan'a dek gitmiş kalabalık bir Türkmen kümesinden kalmış yadigarlar, hatıralar idi. İşte bu yadigarlar arasında Kınık boyuna ait 9 köy bulunmaktadır.

3. Karaca-Koyunlu (Aydın):

Aydın sancağındaki Karaca-Koyunlu topluluğu arasındaki Kınık oymağı, nüfusu çok az bir teşekküldür. 37 vergi evi olan bu oymak Kırıklar adını taşıyor. Onun 11 evlik Alalar adlı küçük bir obası da vardı.

Yine aynı topluluk arasında Ji adh bir oymağa da rastgeliniyor. Bunun en doğru okunuş şekli Konuklar olsa gerektir. Fakat defterlerin birinde sarıh olarak «k» esre ile harekelenmiştir. Ben de bunu göz önüne aldım. Değilse Kırıkın bir şive hususiyeti neticesinde bu şekli aldığından şüpheliyim. Bununla beraber bu oymaktan söz etmeyi de faydasız bulmadım.

Fatih devrinde bu Kırıklar biri 217, diğeri de 65 vergi nüfuslu olmak üzere iki kol halinde yaşıyorlardı. XVI. yüzyılda ise Kınıkların yeni kollara ayrıldığı ve bunların da muhtelif yerlerde yaşadığı görülüyor. Bu kollardan biri (56 ev) Tire çevresinde, diğeri bir kol da Tire'ye bağlı Meskençi köyünde oturmaktadır. Kırıklar'ın öbür kolları ise Ayasuluğ yöresindeki Karcılar, Beğlik-Dere, Uzunhıca, Kilise, Boz Alan, Küçük-Kedilye, Yedi-Berguş gibi köylerde yerleşmişlerdir⁴.

XVI. Yüzyılda Anadolu'da Selçuklu adlı bazı oymaklara, Selçtik ve Selçik şeklinde yer adları ve şahıslara da rastgeliniyor. Selçuklu adlı oymaklardan biri Tarsus bölgesindeki Kusun boyunun obaları arasında bulunmaktadır. 925 (1519) yılında bu oba 45 vergi evinden müteşekkil idi. Aynı adda bir oymağa da Afyon-Karahisar bölgesinde rastgelinmektedir. Bu da 30 evden müteşekkil idi. Üçüncü bir oymak da At-Çekenler arasında görülüyor. Bu oymağın ismi Selçuklu şeklinde yazılıyor. Bu oymaklar da adlarını şahıslardan almışlardır.

Kaynakça: «OĐUZLAR – TÜRKMENLER»,
Yazar: Faruk SÜMER. Taryhy makalalar